

**Sabiedriskās domas pētījums par
uzņēmēju izpratni par sankciju
regulējumu un Finanšu izlūkošanas
dienesta lomu sankciju izpildē, kā
arī uzņēmēju izaicinājumiem
sankciju atbilstības nodrošināšanā**

REZULTĀTU ATSKAITE

Novembris,
2024

Satura rādītājs

Metodoloģija	3
Kopsavilkums	5
Galvenie rezultāti	11
Informētība par FID	12
Saskarsme ar sankcijām	16
Informācijas kanāli un komunikācija	24
Attieksme pret sankcijām	30

Metodoloģija

Pētījuma mērķis

Lai nodrošinātu vienveidīgu un efektīvu sankciju izpildi Latvijā, kā arī īstenotu piemērotākos atbalsta pasākumus Latvijas uzņēmējiem, tajā skaitā apmācības un informatīvos pasākumus.

Pētījuma norise

- 07.11. – 26.11.2024.

Mērķa grupa

Tirgus sektora ekonomiski aktīvi uzņēmumi Latvijā ar nodarbināto skaitu 10 un vairāk darbinieku, kas pārstāv 6 tautsaimniecības nozares saskaņā ar NACE 2.red. Klasifikāciju: C; G; H; J; L; M.

Izlases lielums

300 respondenti

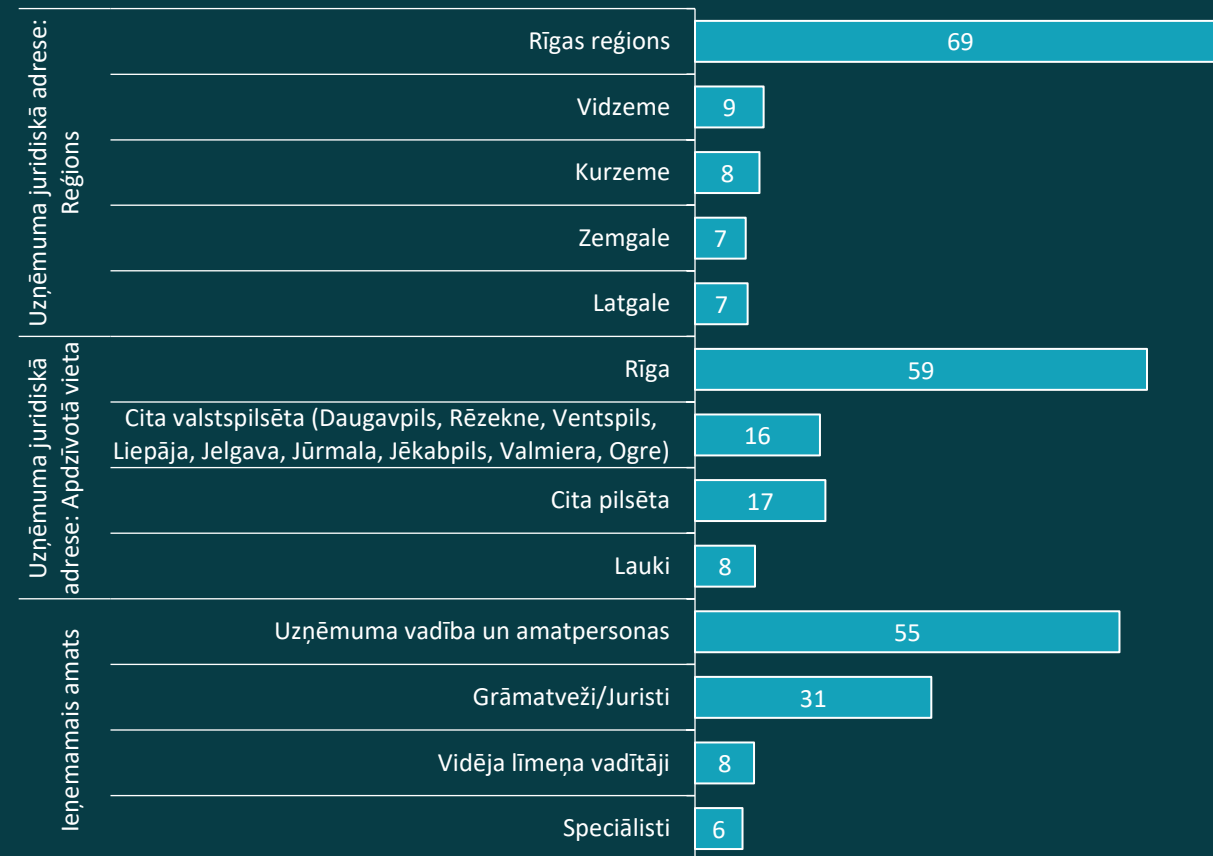
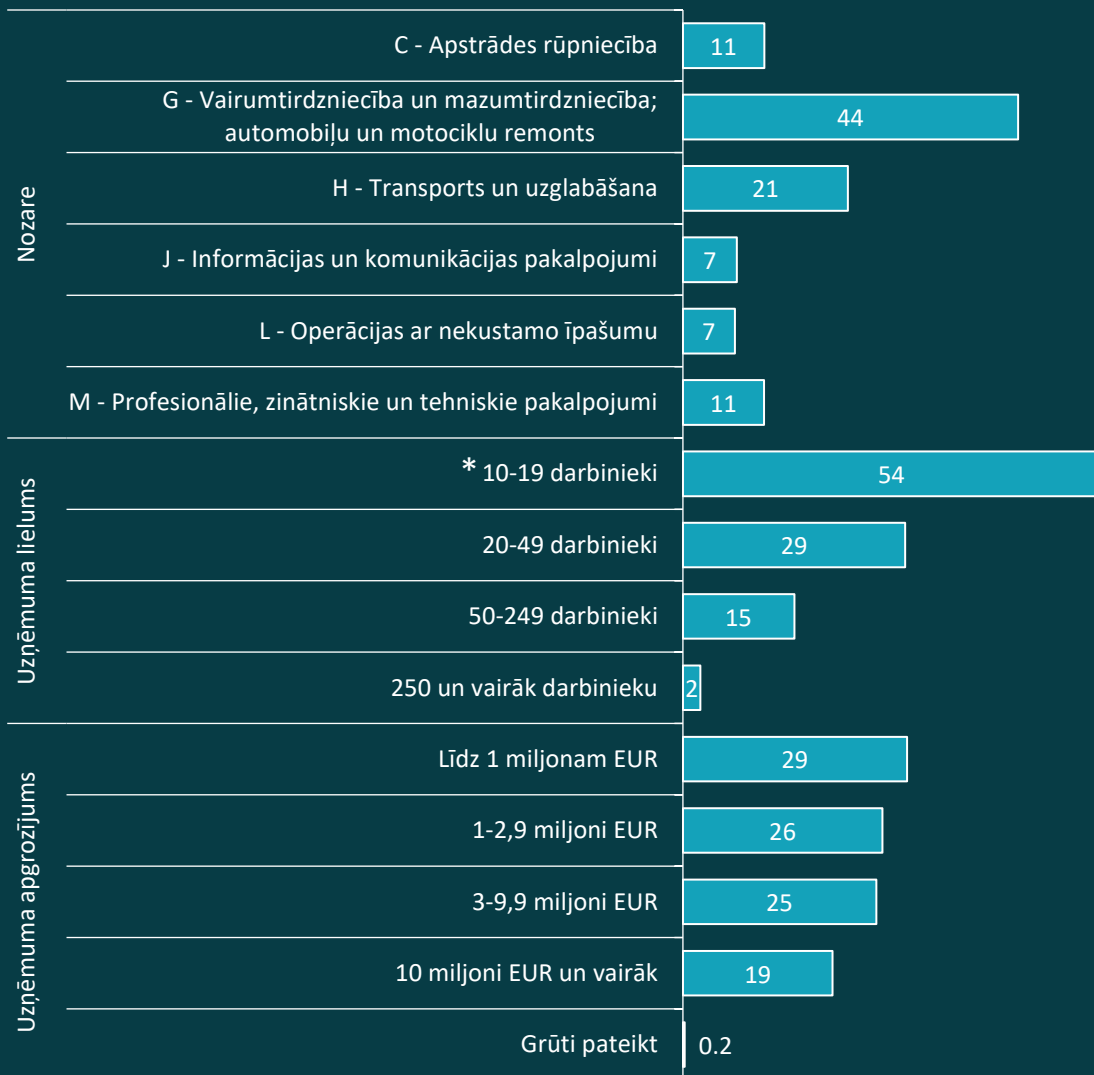
Metode

Tiešsaistes aptauja (CAWI) – 117 respondenti

Datorizētas telefonintervijas (CATI) – 183 respondenti

Respondentu raksturojums

Visa izlase, n=300

*saskaņā ar 2022. un 2023. gada pārskata sniegto informāciju

KOPSAVILKUMS

RMIT

A decorative graphic on the right side of the slide. It features three overlapping hexagons arranged in a vertical column. The top and bottom hexagons are white outlines, while the middle one is filled with a dark teal color. The hexagons overlap each other and a central horizontal bar. To the right of the middle hexagon, the letters 'RMIT' are written in a white, bold, sans-serif font.

37% respondentu sankciju jautājumos vērstos pie Valsts ieņēmumu dienesta (VID), kamēr ap 20% meklētu palīdzību pie juridiskajiem konsultantiem vai FID. Informētības trūkumu par FID darbību pastiprina arī tas, ka tikai 21% aptaujāto skaidri apzinās FID lomu sankciju regulējumā. Lielākā daļa (57%) ir dzirdējuši par FID, bet nezina detaļas, savukārt 22% par to nav informēti vispār. 76% aptaujāto kļūdaini uzskata ka FID nodarbojas ar finanšu iestāžu uzraudzību attiecībā uz sankciju regulējuma piemērošanu. Tāpat 52% domā, ka FID nodarbojas ar personu iekļaušanu sankciju sarakstos un jaunu sankciju veidu noteikšanu. Reālās FID funkcijas, piemēram, sabiedrības izglītošanas pasākumu īstenošana (45%), informācijas par iesaldētajiem aktīviem saņemšana un analīze (44%) un sankciju pārkāpumu sodīšana (43%), ir mazāk atpazītas vai tiek retāk asociētas ar FID. Tas norāda uz nepieciešamību veicināt uzņēmumu izpratni par FID lomu, pienākumiem sankciju jomā, jo šobrīd FID vairāk tiek uztverts kā sodošais mehānisms, nevis institūcija pie kuras varētu vērsties pēc palīdzības neskaidrību gadījumā.

Apskatot rezultātus dalījumā pa uzņēmumu grupām, retāk par FID lomu sankciju jomā zina Apstrādes rūpniecības nozares uzņēmumi, uzņēmumi ar apgrozījumu 1-2,9 miljoni eur. Savukārt biežāk par to ir informēti uzņēmumi ar apgrozījumu virs 10 miljoniem eur, kā arī tie, kurus ir ietekmējušas sankcijas un kas izprot un ievieš sankciju atbilstības nodrošināšanu.

55% no aptaujātiem uzņēmumiem sankcijas nav neietekmējušas, tomēr tuvu pusei - 45%, tās skāra. Retāk nekā vidēji sankcijas skāra uzņēmumus Informācijas un komunikācijas pakalpojumu, Operāciju ar nekustamo īpašumu, Profesionālo, zinātnisko un tehnisko pakalpojumu nozarēm. Līdzīgi arī mazos uzņēmumus ar darbinieku skaitu (10-19 darbinieki un apgrozījumu līdz 1,9 miljoniem eur. Savukārt sankcijas vairāk skāra mazos uzņēmumus ar darbinieku skaitu 20 – 49 darbinieki un uzņēmumus apgrozījumu virs 10 miljoniem eur.

27% no aptaujātajiem norādīja, ka uzņēmums ir veicis izmaiņas iekšējos procesos, lai nodrošinātu atbilstību sankcijām. 19% norādīja, ka uzņēmums iepriekš eksportēja vai importēja preces, kuras tagad aizliegts importēt vai eksportēt. Abos gadījumos biežāk šādu atbildi atzīmēja uzņēmumi ar apgrozījumu virs 10 miljoniem eur. Jāpiebilst, ka neliela daļa (pāris procenti) no tiem, kurus sankcijas neskāra, šajā jautājumā tomēr atzīmēja arī kādu no aspektiem, kas tos ietekmēja sankciju sakarā.

79% uzņēmumu norāda, ka izprot sankciju ierobežojumus. No tiem 43% jau ir ieviesuši sankciju atbilstības procesus, bet 36% nav nepieciešamības ieviest procesus sankciju atbilstības nodrošināšanai. Pozitīvi, ka vien 1% aptaujāto norāda, ka ir iepazinušies ar sankciju ierobežojumiem, bet līdz galam tos neizprot. 18% ir pārliecināti, ka sankcijas neietekmē viņu uzņēmumu tāpēc nepārzina sankciju ierobežojumus. Tikai 2% nav apsvēruši šo jautājumu, kas norāda uz nelielu skaitu uzņēmumu, kas potenciāli varētu nebūt informēti par iespējamajiem riskiem. Kaut arī informētība par FID lomu sankciju procesā ir samērā zema, uzņēmumi spēj efektīvi iegūt nepieciešamo informāciju no citiem avotiem. Tas nozīmē, ka informācijas kanāli ārpus FID ir pieejami un darbojas pietiekami labi.

Dalījumā pa uzņēmumu grupām var redzēt, ka biežāk sankciju ietekmi izprot un ievieš nepieciešamos procesus uzņēmumi ar lielāku darbinieku skaitu (virs 20) un lielāku apgrozījumu (virs 3 miljoniem eur). Tāpat arī uzņēmumi no Rīgas. Biežāk ieviest procesus sankciju ievērošanai nav nepieciešamības mazajiem uzņēmumiem (10 līdz 19 darbiniekiem), ar mazāku apgrozījumu (līdz 1 miljonam eur).

Teju 80% uzņēmumu ir svarīgi ievērot sankcijas, jo par to neizpildi draud kriminālatbildība vai reputācijas riski. Nedaudz vairāk par pusi – 57% – nodrošina darbinieku izglītošanu sankciju jautājumos un liek ievērot sankciju regulējuma prasības. 42% vērtē saņemto atbalstu no valsts iestādēm par sankciju ievērošanu, kā pietiekamu. Tomēr tas arī atklāj, ka vairāk nekā puse uzņēmumu, iespējams, vēlētos lielāku valsts atbalstu vai skaidrāku vadlīniju pieejamību. 78% nesaskaras ar problēmām sankciju praktiskā izpildē, kā arī 73% nav grūtību izprast sankciju regulējumu.

Teju puse (47%) no sankciju skartajiem uzņēmumiem, saskaras ar papildu birokrātisko slogu sankciju ievērošanas procesā. Tāpat arī samērā daudziem uzņēmumiem rodas problēmas ar sadarbības partneru pārbaudi (38%) un grūtībām izsekot līdz izmaiņām sankcijās (36%). Šajā dalījumā ceturta daļa (21%), ka izjūt informācijas trūkumu, kas palīdzētu praktiski ievērot sankcijas.

Dalījumā pa uzņēmumu grupām, biežāk papildu birokrātisko slogu izjūt uzņēmumi no Transporta un uzglabāšanas nozares.

Ap 40% aptaujāto uzņēmumu ir ieviesuši sadarbības partneru pārbaudes mehānismus, tikpat daudzos uzņēmumos ir izveidotas iekšējās vadlīnijas un procesi sankciju ievērošanai. Teju katrā trešajā uzņēmumā ir pārtraukta sadarbība ar darījumu partneriem/ klientiem sankciju risku dēļ. Biežāk šādas darbības ir veikuši uzņēmumi ar 20 un vairāk darbiniekiem, ar apgrozījumu virs 10 miljoniem eur.

Kopumā var spriest, ka uzņēmumi informāciju par izmaiņām sankciju gūst no dažādiem avotiem - nav izteiktu vadošo informatīvo līderu. Biežāk informāciju par izmaiņām sankciju regulējumā respondenti iegūst no atbildīgo valsts iestāžu izstrādātām vadlīnijām (21%) vai sociālajos tīklos (19%). Taču pēc respondentu domām tie nebūt nav efektīvākie veidi, kā saņemt šādu informāciju. Respondenti priekšroku dotu bezmaksas ziņojumiem e-pastā, tā norādīja 65% aptaujāto. Par pietiekami efektīviem respondenti kopumā uzskata arī seminārus un apmācības (52%), atzinīgāk novērtējot tieši tiešsaistē pieejamos video ierakstus (40%). 43% aptaujāto pietiekami efektīvas šķiet atbildīgo valsts iestāžu izstrādātās vadlīnijas. Vien 4% no visiem aptaujātajiem norādīja, ka nevēlētos saņemt šādu informāciju. Lai arī vairāk par pusi uzņēmumu sankcijas nav ietekmējušas, informāciju par sankcijām vēlētos saņemt arī uzņēmumi, kurus sankcijas līdz šim nav skārušas.

Pētījuma rezultāti rāda, ka uzņēmumus vairāk interesētu semināri un apmācības par klientu un darījumu partneru izpēti (69%) un aizdomīgu darījumu identificēšanu, kas varētu norādīt uz sankciju pārkāpumiem (62%). Vairāk nekā puse (54%) vēlētos iegūt praktiskas zināšanas par sankciju izpildi, kas atbilst iepriekš norādītajam, zināšanu trūkumam šajā jomā. Tāpat vairāk nekā pusei būtu noderīga informācija par uzņēmuma sankciju risku novērtēšanu un iekšējo kontroles mehānismu izveidi.

Izteikts vairākums - 66% aptaujāto, vēlas nekavējoties tikt informēti kolīdz notiek izmaiņas sankciju regulējumā. Ņemot vērā iepriekš apskatītos rezultātus, var pieņemt, ka respondenti labprātāk vēlētos tos saņemt bezmaksas e-pasta ziņojuma formātā.

Nedaudz vairāk par pusi (53%) ir informēti, ka FID savā tīmekļa vietnē un citos resursos publicē informāciju par sankcijām, bet puse neizmanto šo informāciju. Turpretim 39% nezina par šādas informācijas esamību, kā arī 8% ir grūtības atbildēt uz šo jautājumu. Šis rādītājs atbilst iepriekš minētajiem secinājumiem par nepietiekamu informētību par FID saistību ar sankcijām.

Dalījumā pa uzņēmumu grupām, retāk par FID komunikāciju savā tīmekļa vietnē un citos resursos ir informēti Apstrādes rūpniecības nozares uzņēmumi, kā arī uzņēmumi ar apgrozījumu 1-2,9 miljoni eur. Savukārt biežāk par to zina vidējie uzņēmumi (ar darbinieku skaitu 50-249), kā arī tie, kuri izprot un ir ieviesuši sankciju atbilstības nodrošināšanu.

Izteikts vairākums - 88% - pilnībā ievēro un atbalsta sankcijas pret Krieviju un Baltkrieviju. Savukārt sankciju efektivitātes vērtējums ir vidējs, 10 punktu skalā sasniedzot 5,57 punktus. Tas liecina, ka daļa uzņēmumu sliecās apšaubīt sankciju efektivitāti.

Apskatot uzņēmumu grupās, biežāk neviennozīmīgu atbalstu pret sankcijām (uzņēmumā nav vienotas pozīcijas šajā jautājumā), pauž uzņēmumu pārstāvji no Zemgales, laukiem, kā arī tie, kuri nav iepazinušies/ nav izvērtējuši sankciju atbilstības nodrošināšanas procesus.

Attiecībā uz sankciju efektivitātes vērtējumu – uzņēmumi, kas pauž neviennozīmīgu atbalstu attiecībā uz sankcijām, kā arī nav izvērtējuši sankciju atbilstības nodrošināšanas procesus un tie, kuri nezina par FID lomu sankciju jomā, biežāk nekā vidēji sniedz zemāku sankciju efektivitātes novērtējumu.

GALVENIE REZULTĀTI

The RMIT logo is positioned on the right side of the dark teal horizontal bar. It consists of the letters 'RMIT' in a bold, white, sans-serif font. A thin white diagonal line crosses the top-right corner of the 'I'. The logo is partially enclosed by a white double-line hexagonal border that is part of a larger geometric pattern of overlapping hexagons.

RMIT

INFORMĒTĪBA PAR FID

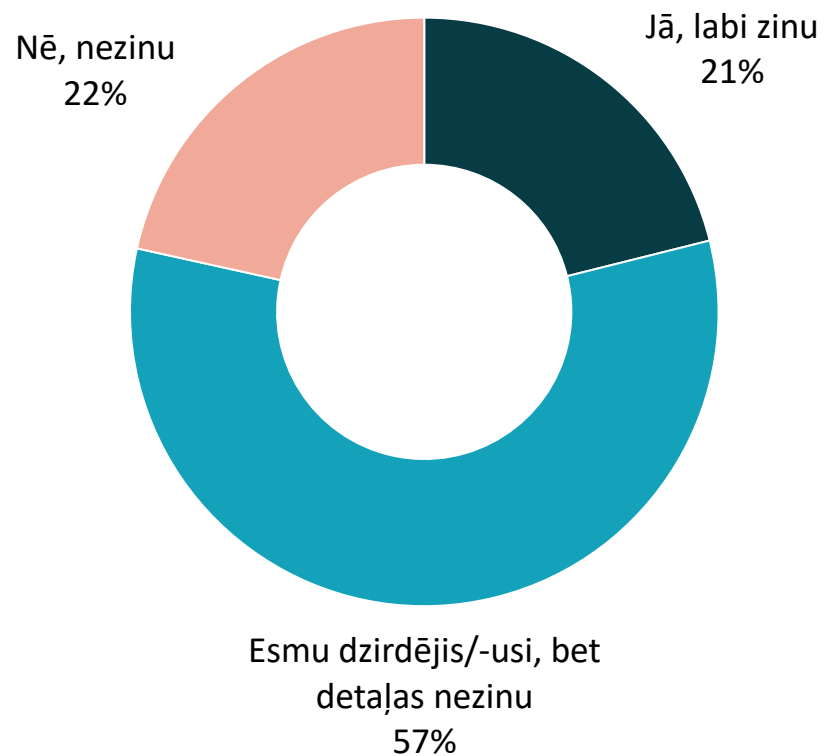

Informācijas avoti sankciju jautājumu risināšanai (%)

A1. Ja Jūsu uzņēmumā rastos jautājumi par sankciju izpildi, pie kā Jūs vērstos pēc informācijas vai konsultācijas?

Bāze: visi uzņēmumi, n=300

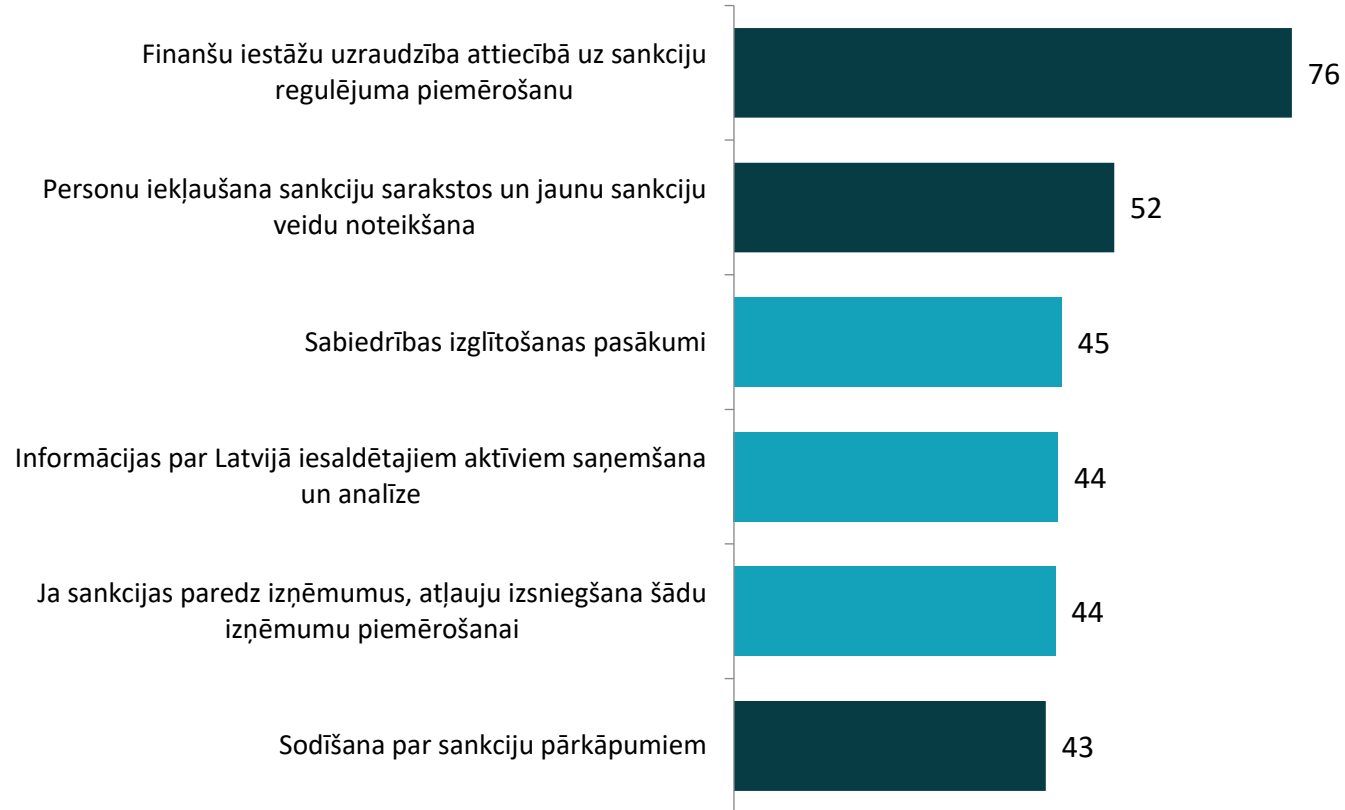

A2. Vai zināt, kāda ir Finanšu izlūkošanas dienesta loma sankciju jomā?

Bāze: visi uzņēmumi, n=300

FID pārvaldīto darbības jomu atpazīstamība (%)

FID pārvaldītie jautājumi

A3. Kuros no šiem jautājumiem, jūsaprāt, Finanšu izlūkošanas dienests darbojas sankciju jomā? (atzīmējiet visas jūsaprāt pareizās atbildes)

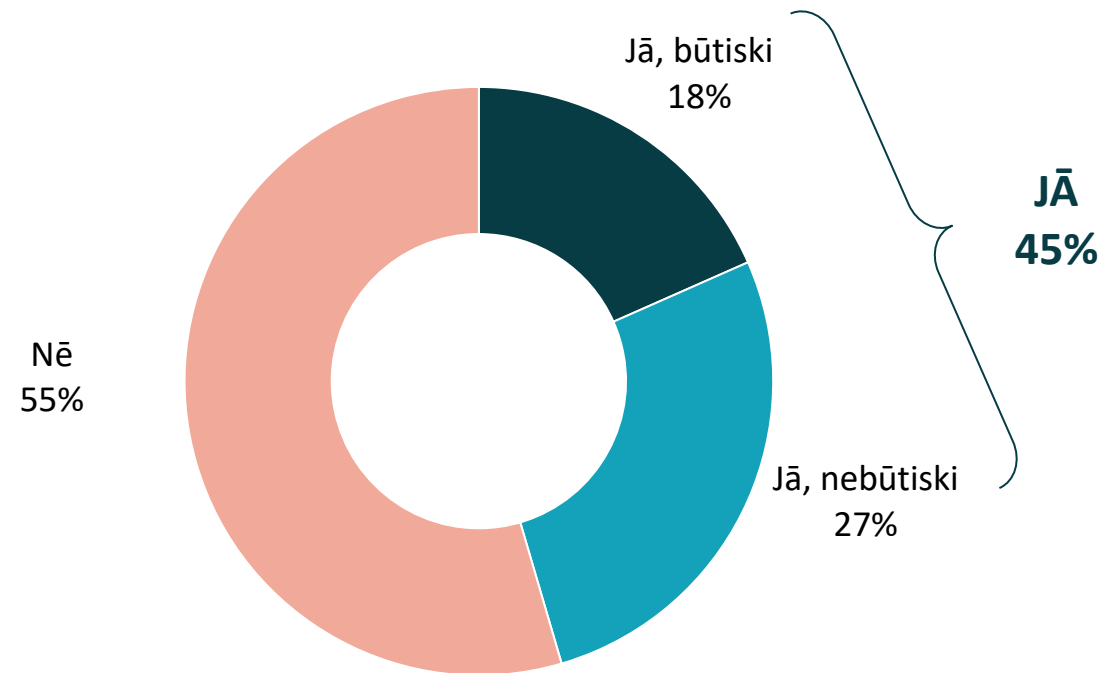
Vairākatbilžu jautājums, $\Sigma > 100\%$

Bāze: visi uzņēmumi, n=300

SASKARSME AR SANKCIJĀM

Sankciju ietekme uz uzņēmumu (%)

B3. Vai Jūsu uzņēmumu ir ietekmējušas sankcijas (piemēram, eksporta ierobežojumi, preču piegāžu pārtraukumi vai sadarbības pārtraukšana ar sankcijām pakļautiem uzņēmumiem vai personām)?
Bāze: visi uzņēmumi, n=300

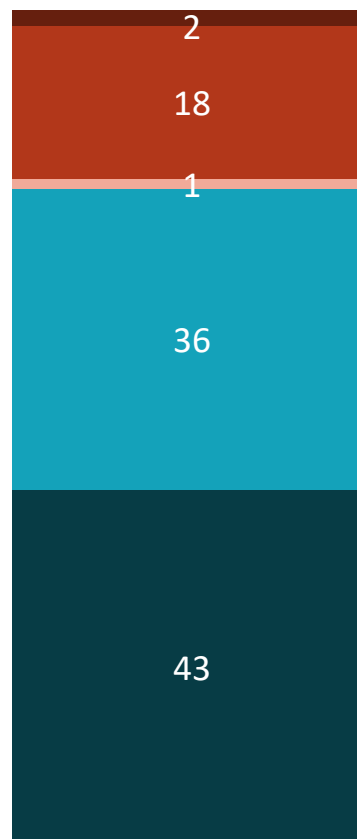
Sankciju ietekmes veidi uz uzņēmumu (%)

B3.1. Kā Jūsu uzņēmumu ir ietekmējušas sankcijas (piemēram, eksporta ierobežojumi, preču piegāžu pārtraukumi, vai sadarbības pārtraukšana ar sankcijām pakļautiem uzņēmumiem vai personām)? (atzīmējiet visu atbilstošo)
Vairākatbilžu jautājums, $\Sigma > 100\%$
Bāze: visi uzņēmumi, n=300

Izpratne par sankciju ierobežojumiem (%)

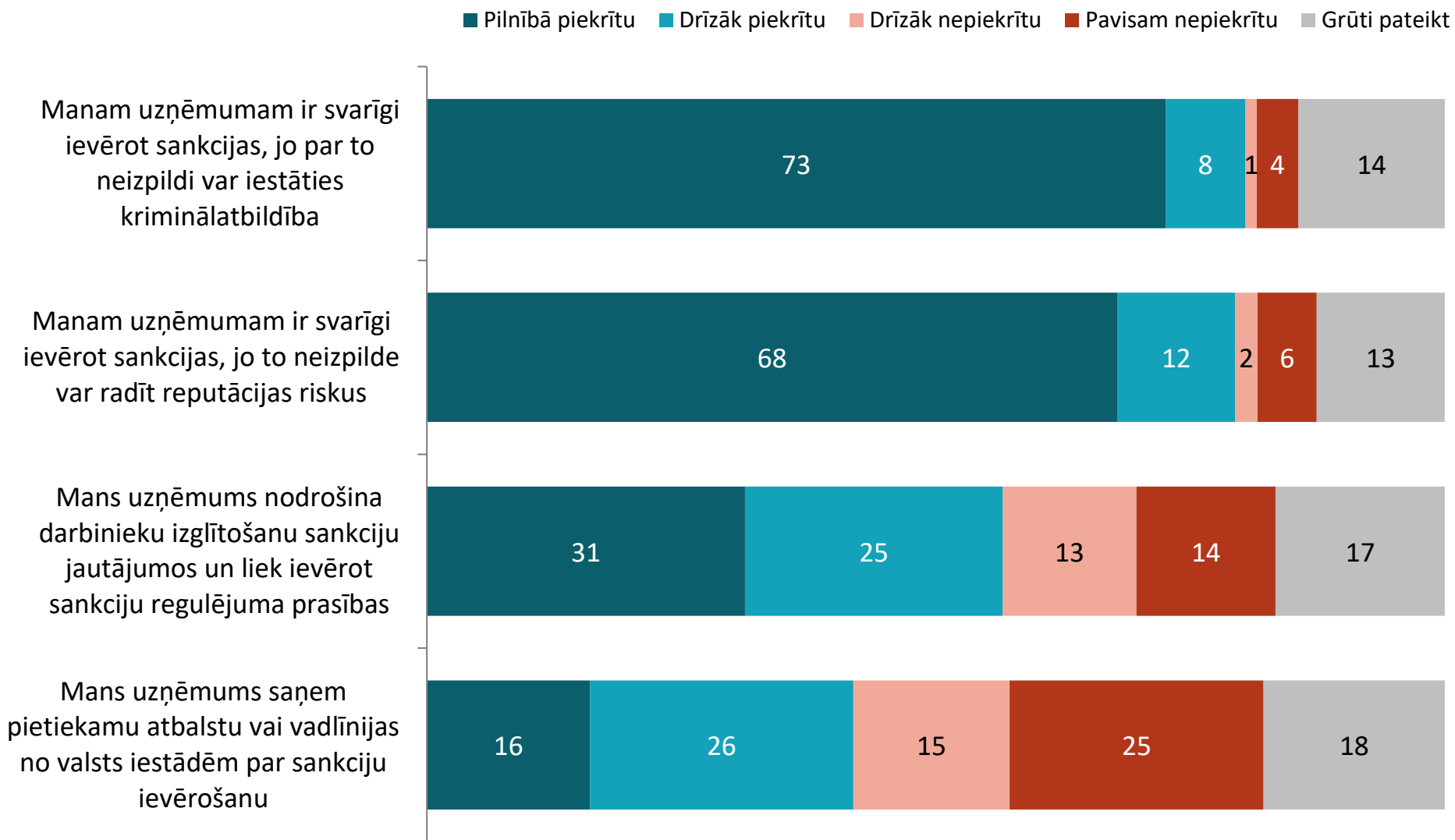
- Neesam pētījuši, nezinām, vai sankcijas ietekmē mūsu uzņēmuma darbību
- Neesam pētījuši, sankcijas neietekmē uzņēmuma darbību
- Esam pētījuši sankciju ierobežojumus, bet līdz galam neizprotam to ietekmi uz uzņēmumu
- Jā, izprotam, bet nav nepieciešams ieviest procesus sankciju atbilstības nodrošināšanai
- Jā, izprotam un ir ieviesti procesi sankciju atbilstības nodrošināšanai

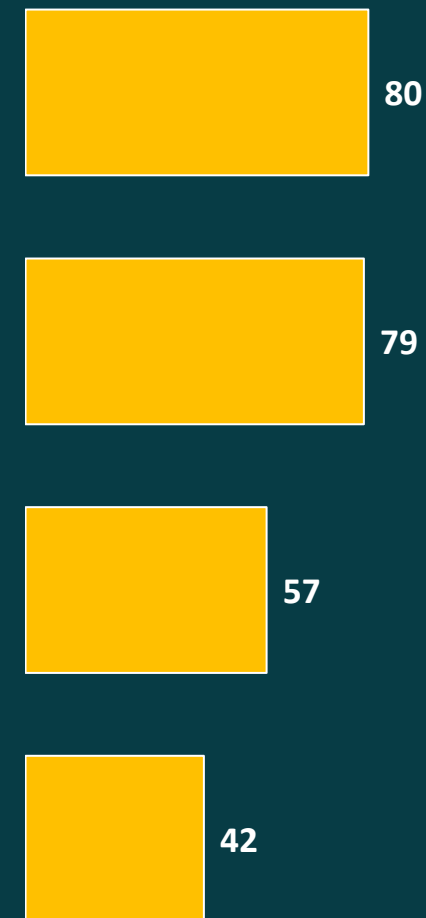
B4. Vai Jūsu uzņēmums izprot sankciju ierobežojumus, kas attiecas uz Jūsu nozari un ieviestis procesus sankciju atbilstības nodrošināšanai?

Bāze: visi uzņēmumi, n=300

Pieredze ar sankcijām (%)

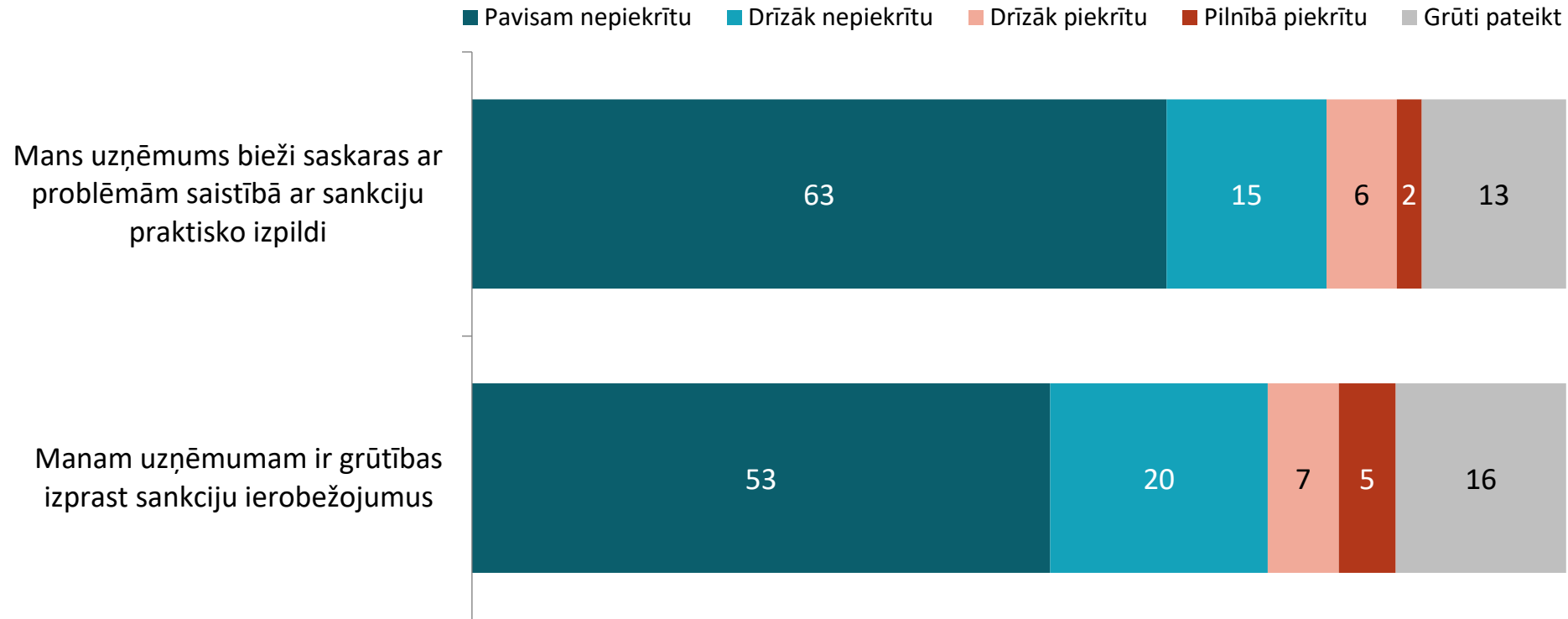

Vērtējumi 4 (drīzāk piekrītu) + 5 (pilnībā piekrītu)

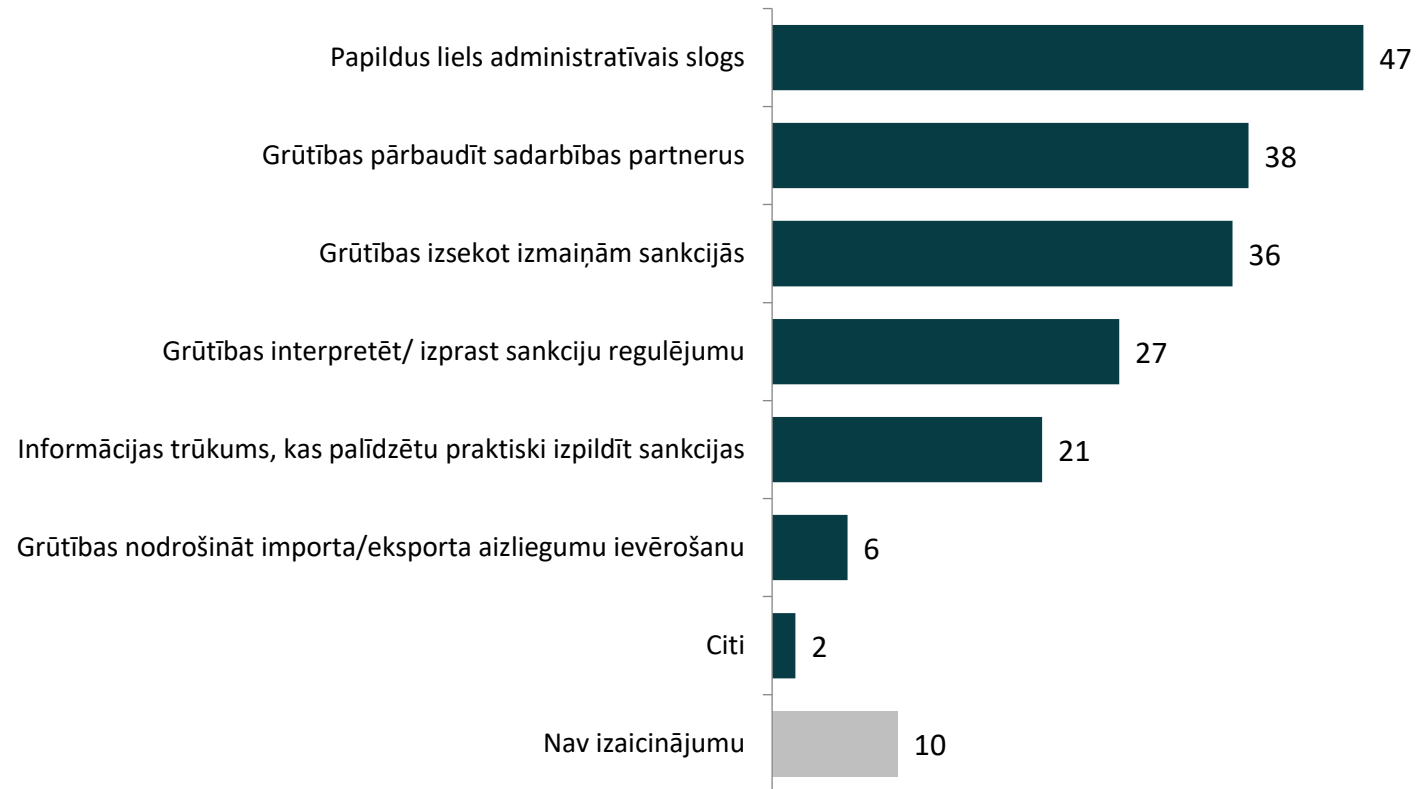
B5. Lūdzu novērtējiet skalā no 1 līdz 4, kur 1 ir "pavisam nepiekrītu" un 4 "pilnībā piekrītu", cik lielā mērā Jūs piekrītat sekojošiem apgalvojumiem par Jūsu pieredzi ar sankcijām.
Bāze: Visi respondenti, n=300

Grūtības sankciju izpildē un interpretācijā(%)

B5. Lūdzu novērtējiet skalā no 1 līdz 4, kur 1 ir "pavisam nepiekrītu" un 4 "pilnībā piekrītu", cik lielā mērā Jūs piekrītat sekojošiem apgalvojumiem par Jūsu pieredzi ar sankcijām.
Bāze: Visi respondenti, n=300

Galvenie izaicinājumi sankciju regulējuma ievērošanā(%)

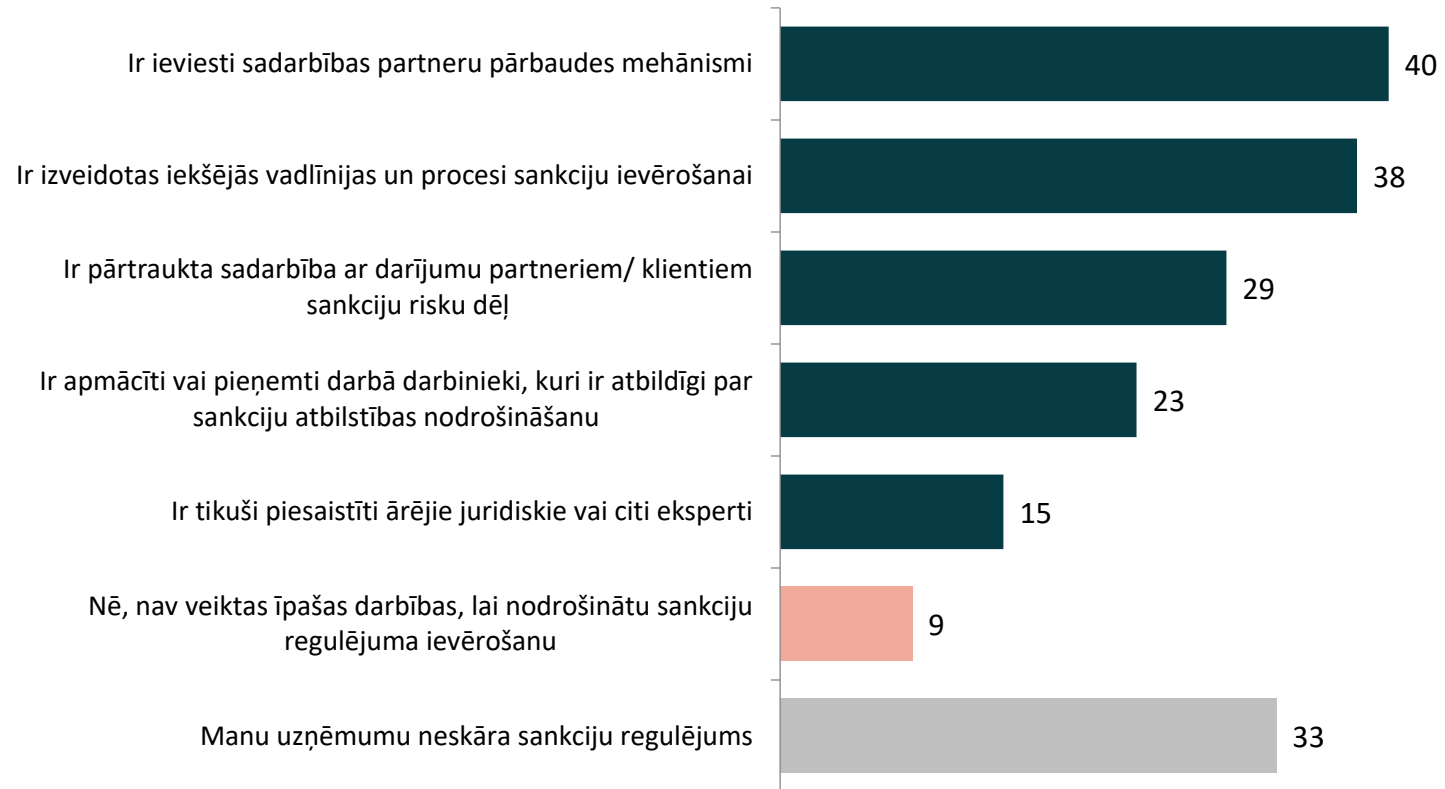

B6. Kādi ir galvenie izaicinājumi, ar kuriem Jūsu uzņēmums saskaras, ievērojot sankciju regulējumu? (atzīmējiet visu atbilstošo)

Vairākatbilžu jautājums, $\Sigma > 100\%$

Bāze: uzņēmumi, kurus ietekmēja sankcijas, n=129

Darbības sankciju regulējuma ievērošanai (%)

B7. Vai Jūsu uzņēmums ir veicis kādas darbības, lai nodrošinātu sankciju regulējuma ievērošanu? (atzīmējiet visu atbilstošo)

Vairākatbilžu jautājums, $\Sigma > 100\%$

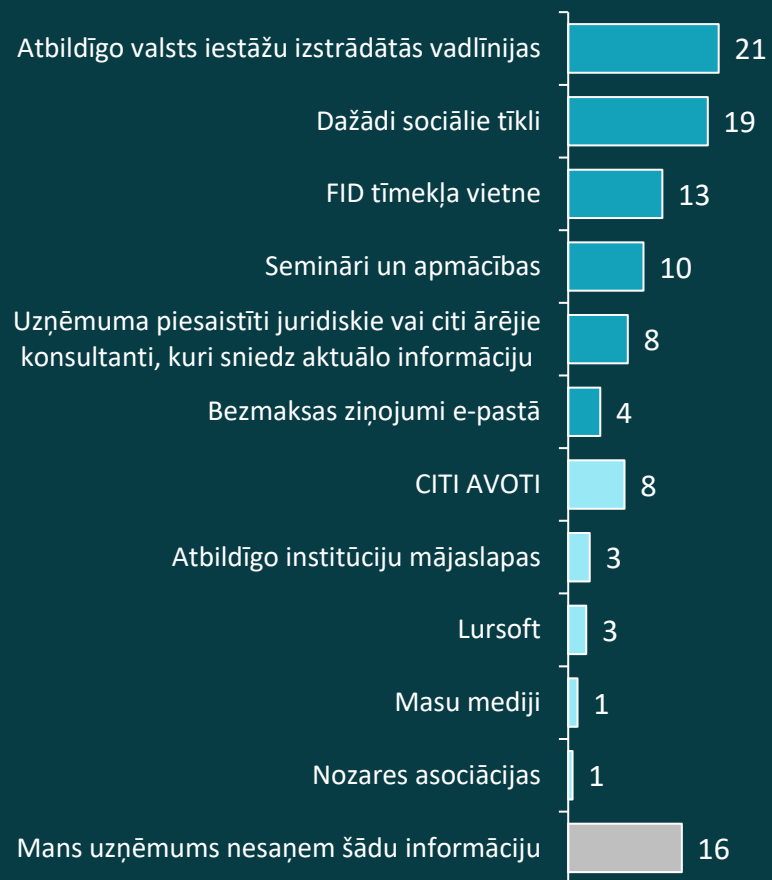
Bāze: visi uzņēmumi, n=300

INFORMĀCIJAS KANĀLI UN KOMUNIKĀCIJA

Informācijas kanāli (%)

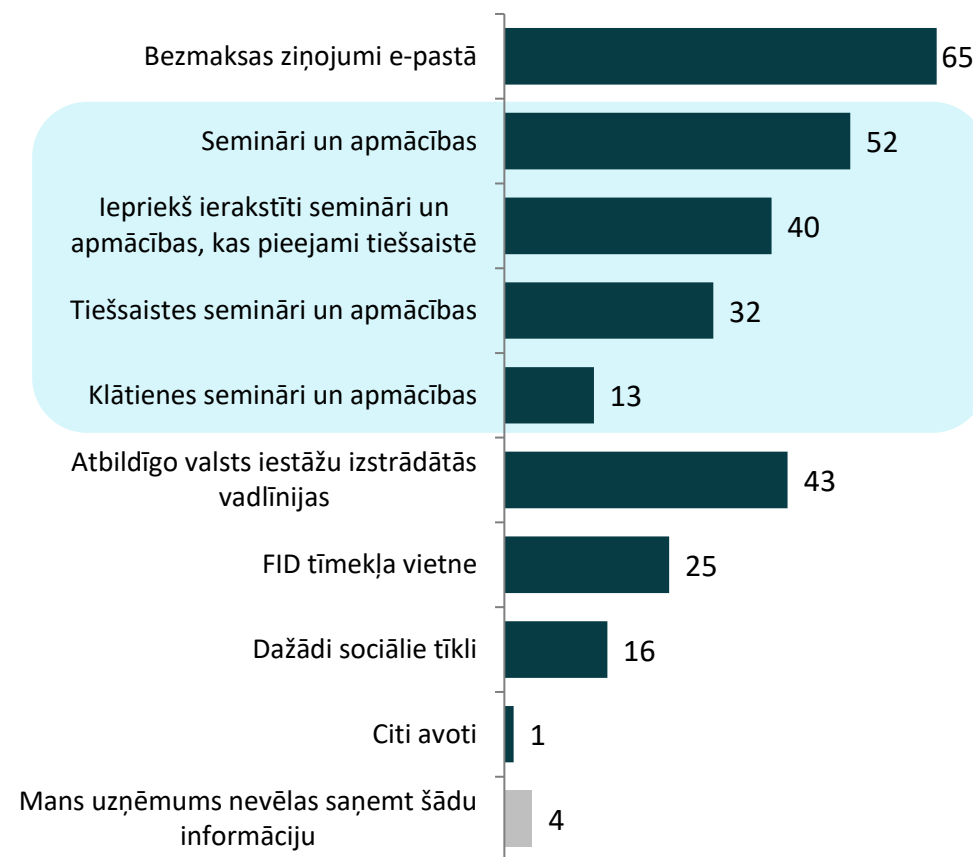
PAŠREIZĒJAIS INFORMĀCIJAS IEGŪŠANAS VEIDS

L1. Kā Jūsu uzņēmums pārsvarā iegūst informāciju par sankciju regulējumu un izmaiņām?
Bāze: visi uzņēmumi, n=300

Grafikā attēlotas atbildes, kuras sniedza vismaz 1% aptaujāto

EFEKTĪVĀKIE INFORMĀCIJAS IEGŪŠANAS VEIDI

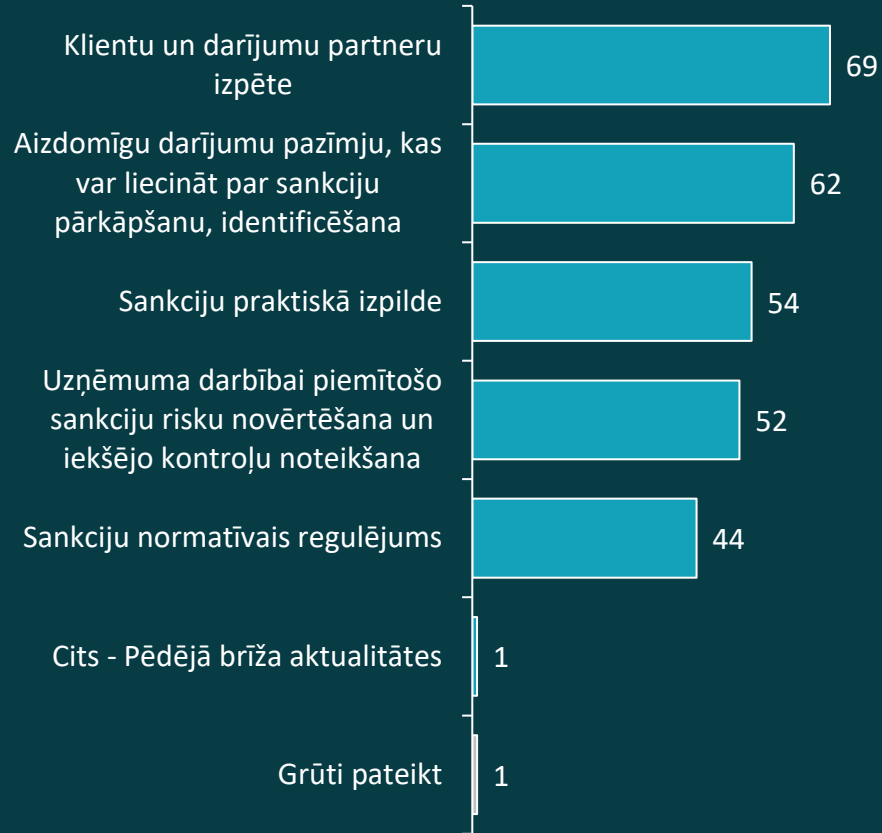
L2. Kādi būtu visefektīvākie veidi, kā saņemt informāciju par sankciju regulējumu un izmaiņām? (atzīmējiet visu atbilstošo)

Vairākatbilžu jautājums, $\Sigma > 100\%$

Bāze: visi uzņēmumi, n=300

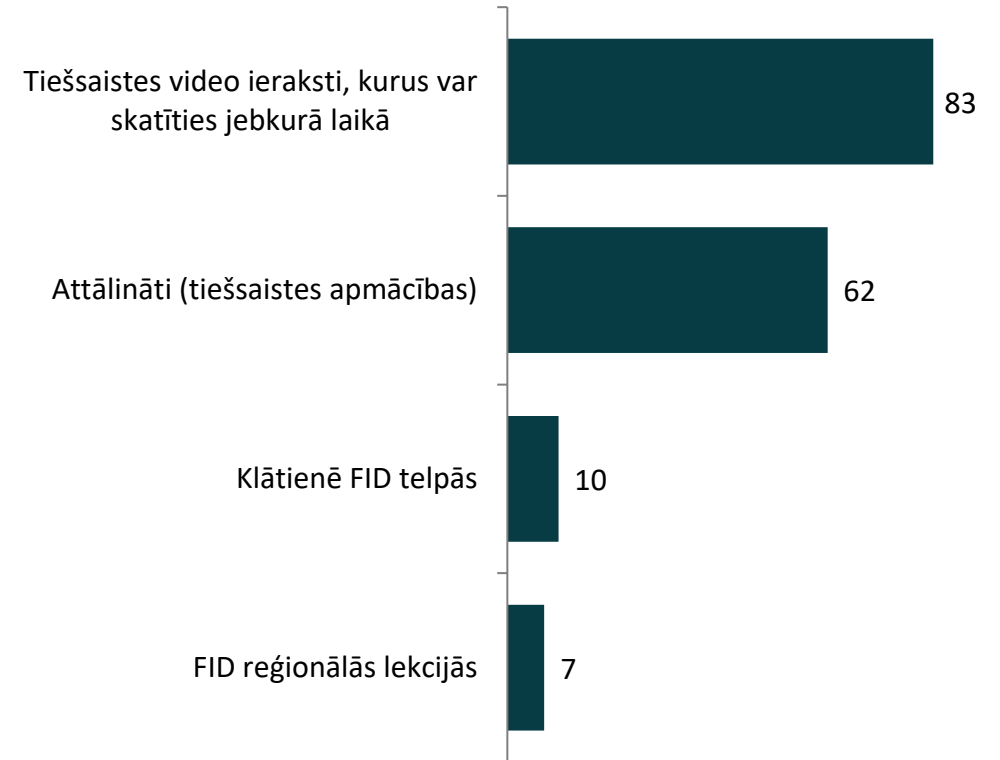
Semināri un apmācības(%)

VĒRTĪGĀKĀS APMĀCĪBU JOMAS

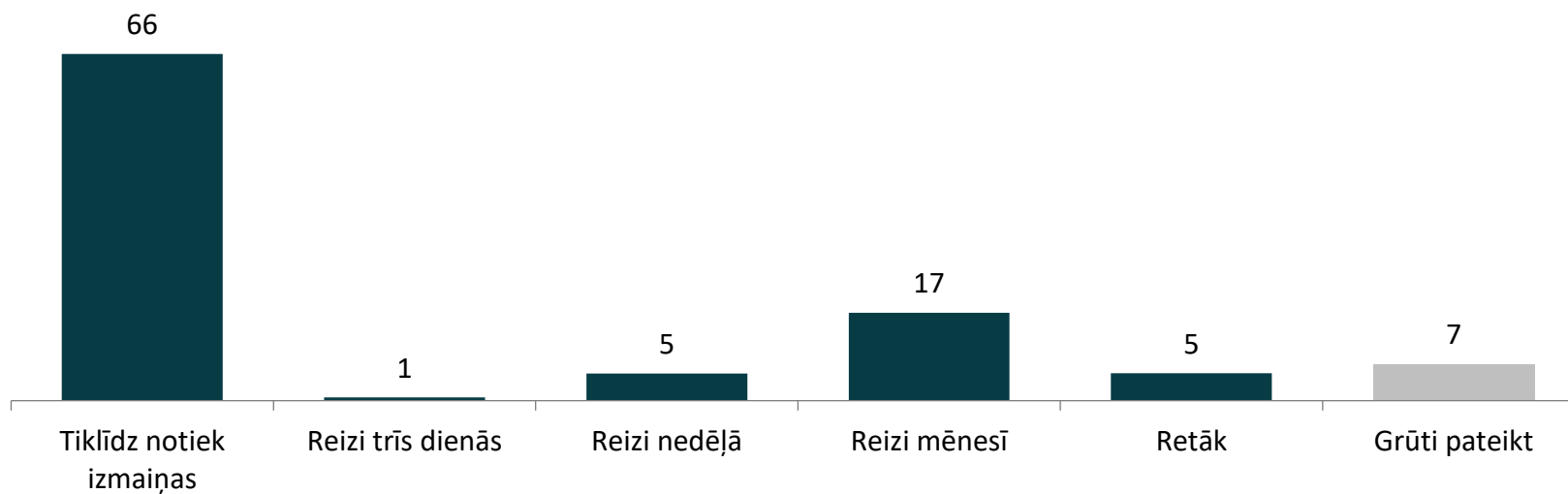
L2.1. Kuras no šīm jomām Jums būtu visvērtīgāk apgūt apmācībās? (atzīmējiet visu atbilstošo)
 Vairākatbilžu jautājums, $\Sigma > 100\%$
 Bāze: uzņēmumi, kuriem visefektīvākie informācijas saņemšanas veidi šķiet semināri vai apmācības, n=154

ĒRTĀKAIS APMĀCĪBU FORMĀTS

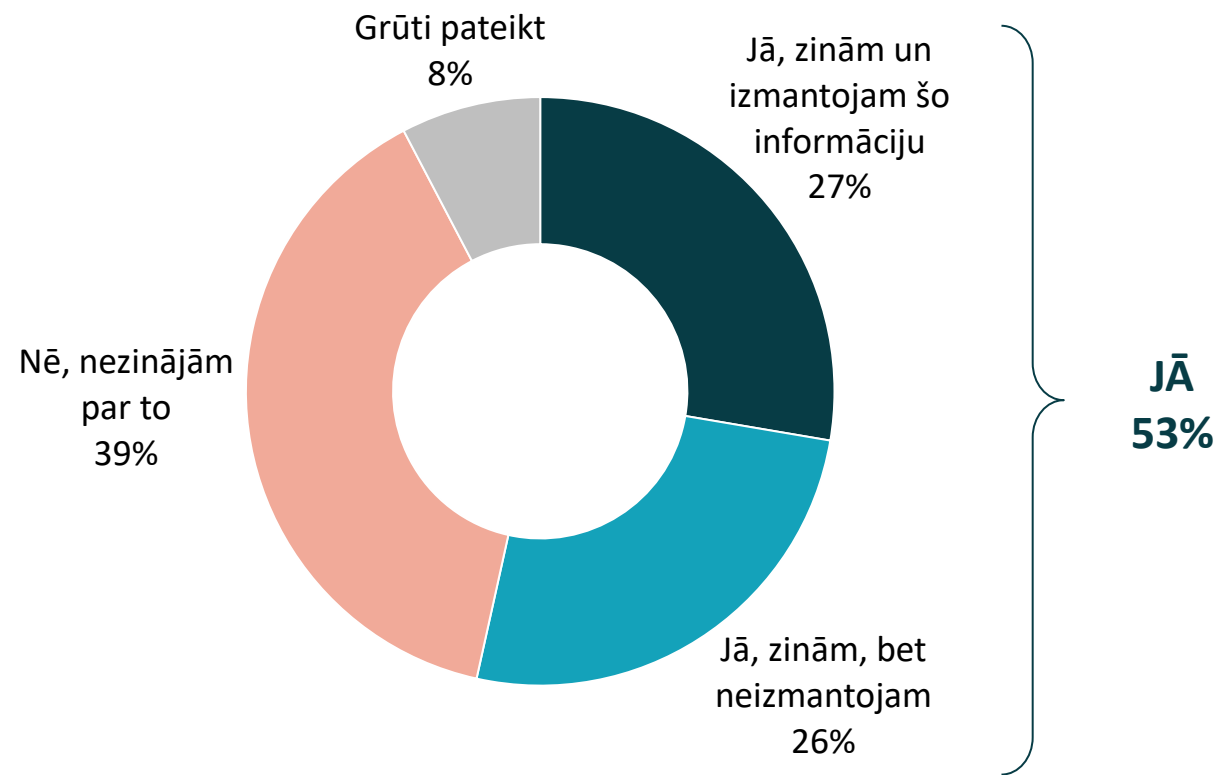
L2.2. Kāds apmācību formāts Jums šķiet visērtākais? (atzīmējiet visu atbilstošo)
 Vairākatbilžu jautājums, $\Sigma > 100\%$
 Bāze: uzņēmumi, kuriem visefektīvākie informācijas saņemšanas veidi šķiet semināri vai apmācības, n=154

Vēlamais atjauninājumu saņemšanas biežums (%)

L3. Cik bieži Jūs vēlētos saņemt atjauninājumus par izmaiņām sankciju regulējumā?
Bāze: uzņēmumi, kuri vēlas saņemt informāciju par izmaiņām sankciju regulējumā, n=287

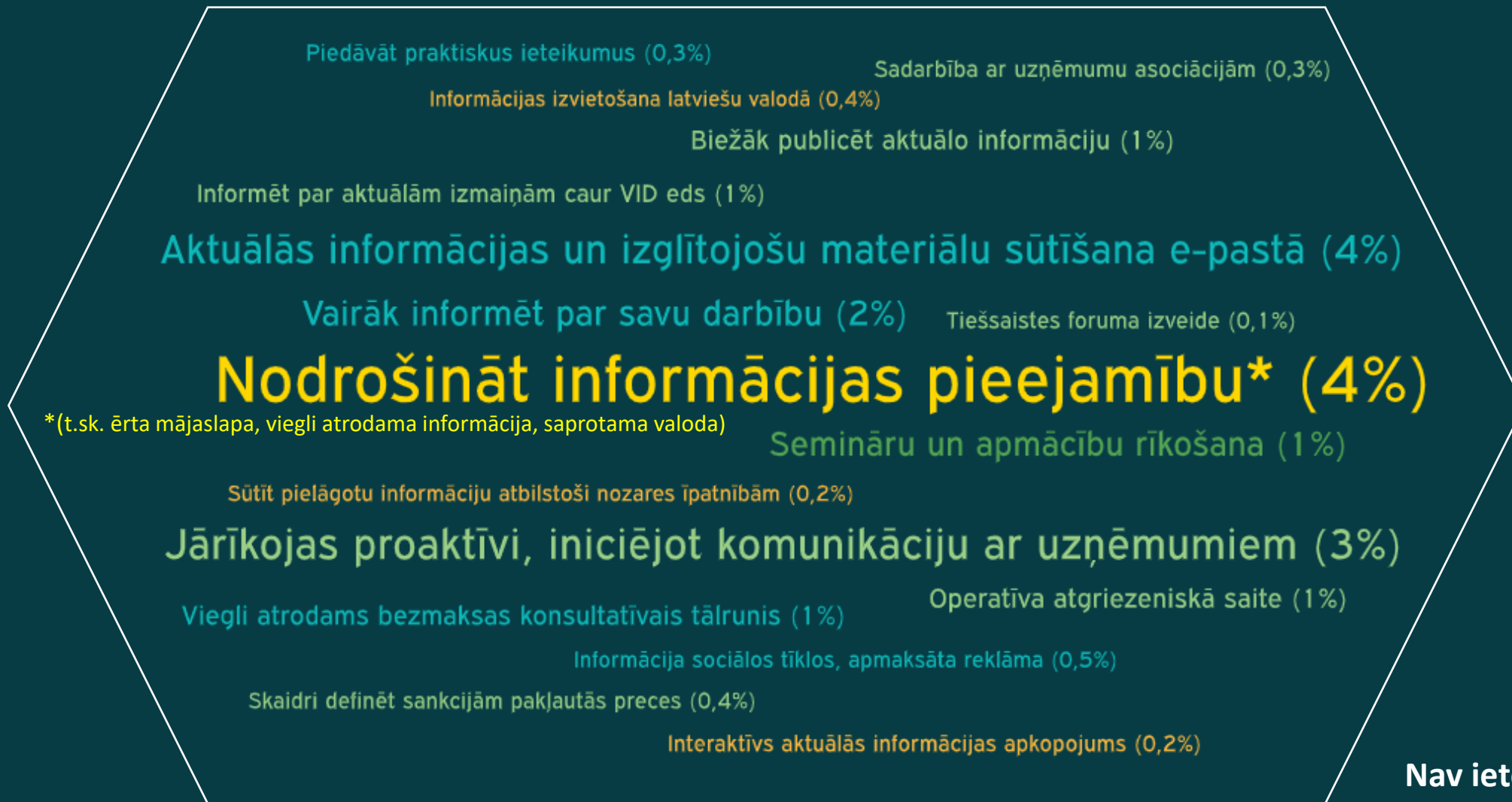
Informētība par FID publikācijām(%)

L4. Vai Jūsu uzņēmumā zina, ka FID savā tīmekļa vietnē un citos kanālos publicē informāciju par sankcijām?

Bāze: visi uzņēmumi, n=300

Ieteikumi komunikācijas uzlabošanai (%)

Nav ieteikumu 82%

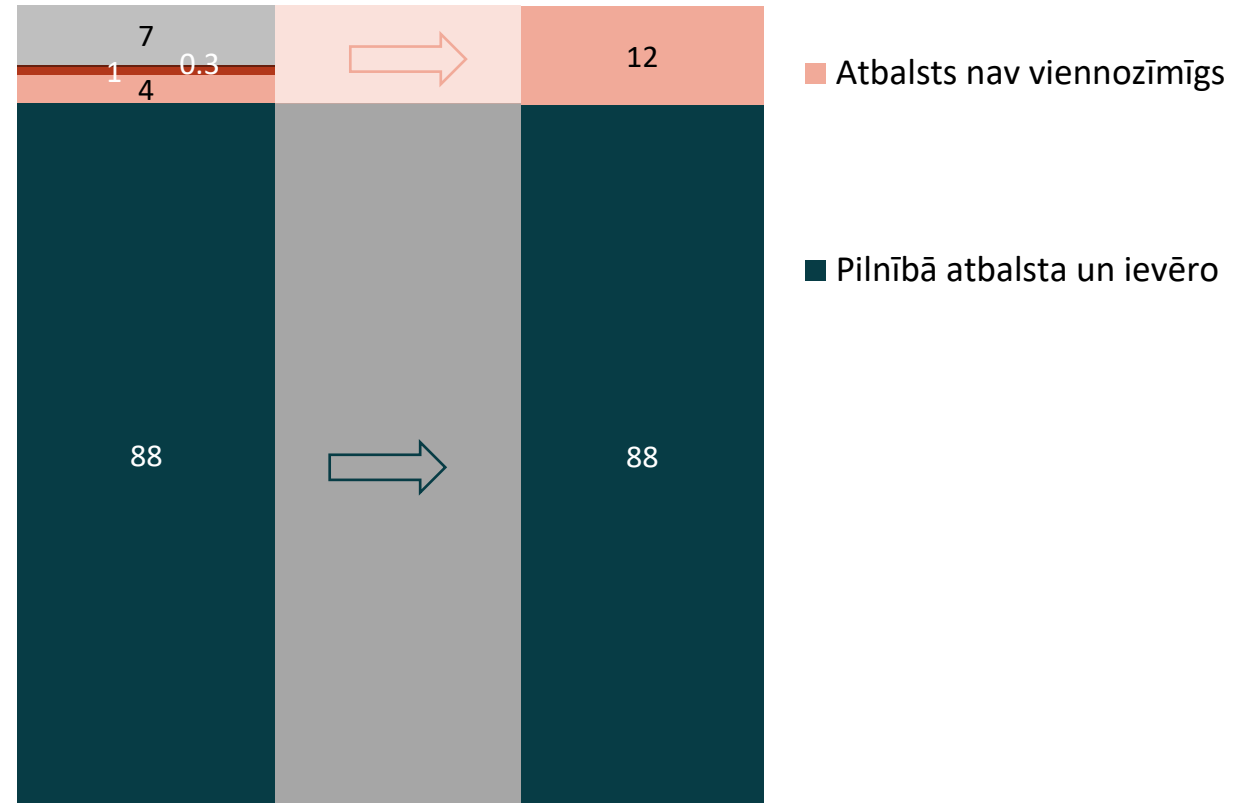
L5. Vai Jums ir ieteikumi, kā uzlabot komunikāciju starp uzņēmējiem un FID sankciju jautājumos?
 Bāze: uzņēmumi, kuri vēlas saņemt informāciju par izmaiņām sankciju regulējumā, n=287

ATTIEKSME PRET SANKCIJĀM

Sankciju atbalstīšana (%)

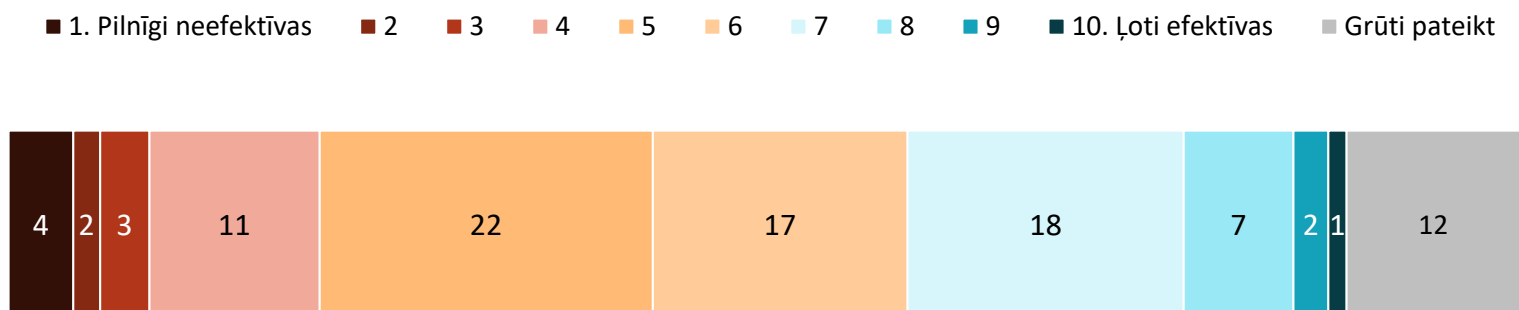
- Nevaru atbildēt – mūsu uzņēmumam nav vienotas pozīcijas par šo jautājumu
- Neatbalstām sankcijas un uzskatām, ka tās negatīvi ietekmē mūsu uzņēmējdarbību
- Neesam pilnībā pārliecināti par sankciju atbalstu un/vai nepieciešamību
- Daļēji atbalstām sankcijas, taču saskaramies ar izaicinājumiem to ievērošanā
- Jā, pilnībā atbalstām sankcijas un ievērojam visus noteiktos ierobežojumus

D0. Vai Jūsu uzņēmums atbalsta Eiropas Savienības un citu starptautisko organizāciju noteiktās sankcijas pret Krieviju un Baltkrieviju?

Bāze: visi uzņēmumi, n=300

Sankciju efektivitātes novērtējums (%)

Vidējais

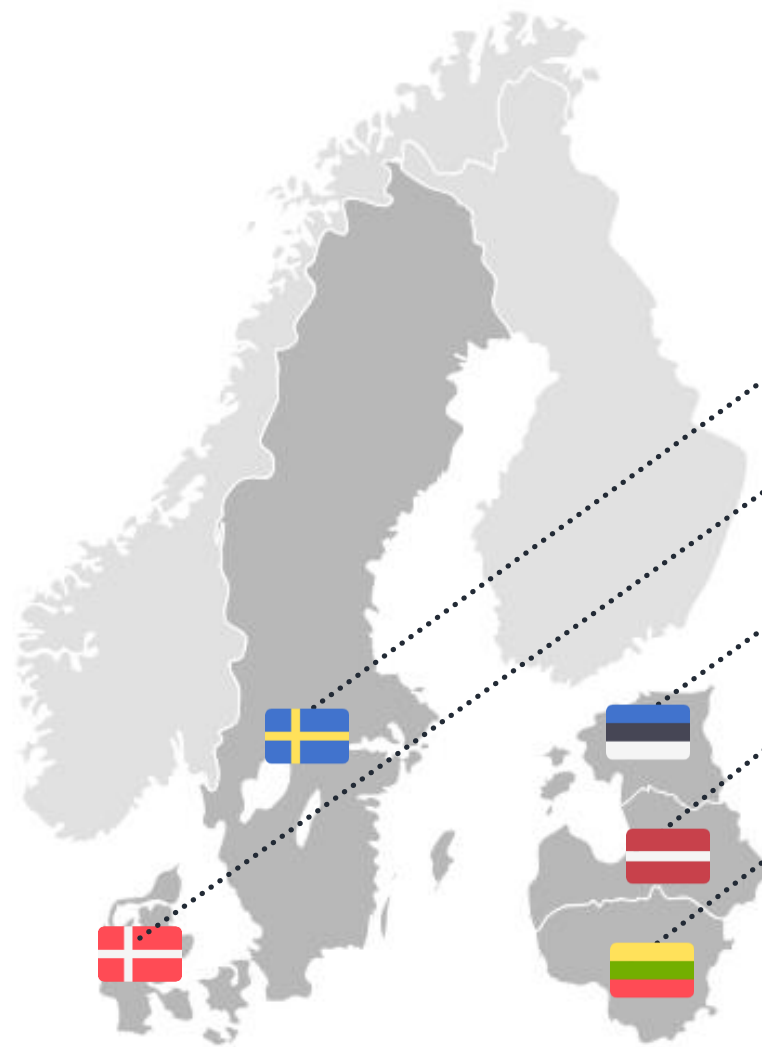
Skalā no 1 (Pilnīgi neefektīvas) – 10 (Ļoti efektīvas)

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

D00. Kā jūs novērtētu pret Krieviju un Baltkrieviju noteikto sankciju efektivitāti, lai sasniegtu to mērķus?

Bāze: visi uzņēmumi, n=300

RAIT SVERIGE AB

Rosenlundsgatan 18 11853 Stockholm, Sweden

WILKE

Overgaden Neden Vandet 9C, 1414 København

Vestergade 24, Baghuset, 8000 Aarhus C

Gråbrødrepassagen 9, 5000 Odense C

RAIT Faktum & Ariko

Tatari str. 64, Tallinn, Estonia

RAIT CR BALTIC

Kalpaka bulvāris 10-1, Riga, Latvia

RAIT

Švitrigailos str. 11M, Vilnius, Lithuania

SYNOPTICOM

Savanorių ave. 1, Vilnius, Lithuania

RAIT

Neatkarīga pētījumu kompānija, kas darbojas visās Baltijas valstīs, Zviedrijā un Dānijā, piedāvājot pilna servisa tirgus izpētes pakalpojumus

Anna Elksnīte
Projektu vadītāja

RAIT Custom Research Baltic

Anna.elksnite@raitgroup.com

+371 26348877

www.raitgroup.com

